

УДК 631.162:336.648

**ФІНАНСОВО-ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ
АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА УКРАЇНИ**

DOI 10.32782/2224-6282/152-7

JEL: O52, Q10

**Здiр В. А., к.е.н.,
Кулик Ю. М.,
Глигало Н. А.***Черкаський державний бізнес-коледж*

В статті розглянуто основні проблеми, які пов'язані з фінансуванням аграрного виробництва України. У сучасних умовах господарювання продукція аграрного сектору набуває стратегічного значення, тому накопичений досвід розвитку фінансових відносин в аграрному секторі об'єктивно сформував пріоритетні джерела залучення фінансових ресурсів аграрними підприємствами та напрями їх використання в даній галузі. Не дивлячись на заходи, які здійснюються для покращення фінансового клімату та підвищення привабливості аграрної галузі, залучений капітал не надходить у сільське господарство в тих обсягах, яких потребує дана галузь. Основними важливими причинами недоотримання додаткових фінансових ресурсів є високий ризик сезонного виробництва продукції, нерентабельність окремих видів діяльності аграрних підприємств, недоотримання вітчизняних інвестиційних ресурсів інших галузей, які на даний момент направляються в більш привабливі сфери господарювання. Активізація фінансової політики в аграрну сферу України потребує вирішення ряду проблем, які пов'язані насамперед з зацікавленістю суб'єктів господарювання у вкладенні фінансових ресурсів. Тому ефективним джерелом фінансової підтримки повинні стати власні та залучені фінансові ресурси. Державна фінансова політика повинна це враховувати і впливати шляхом удосконалення податкової політики в аграрній сфері. Ставки податків повинні бути знижені з метою диференціації їх ефективності. Крім того, на стан залучення інвестиційних ресурсів впливає характер виробництва аграрної продукції, який в різних природно-кліматичних умовах має свій відповідний характер. Саме ця умова повинна впливати на механізм ціноутворення інвестиційних ресурсів. Визначено базові категорії фінансування аграрних виробників. Говорячи про державну підтримку, особливу увагу слід звернути на розширення державної участі на комерційній основі у виробництві, зберіганні, реалізації продукції аграрної сфери, створення сприятливих умов реалізації продовольчих кредитів як на рівні держави, так і на рівні регіону, підтримка виробників продукції, яка має міжгалузеве, міжрегіональне та державне значення, залучення інвесторів. Враховуючи регіональну підтримку фінансової діяльності, необхідно звернути увагу на конкурсний спосіб виділення фінансових ресурсів виробничого призначення та на підтримку науково-технічного оснащення галузі.

Ключові слова: аграрний сектор; аграрне виробництво; фінансування; інвестиційний клімат; бізнес; агрокліматичні ризики

UDC 631.162:336.648

**FINANCIAL AND ACCOUNTING SUPPORT OF UKRAINE
AGRICULTURAL PRODUCTION**

DOI 10.32782/2224-6282/152-7

JEL: O52, Q10

**Zdir V., PhD in Economics,
Kulik Yu.,
Gligalo N.***Cherkasy State Business College*

The main problems related to the financing of agrarian production in Ukraine have been identified. In modern conditions of managing the products of agrarian sector acquires strategic importance, so the accumulated experience of development of financial relations in the agricultural sector objectively formed the priority sources of attraction of financial resources of agricultural enterprises and directions of their use in the industry. Despite the measures taken to improve the financial climate and increasing attractiveness of the agricultural sector, borrowed capital does not flow to agriculture at the levels needed by the industry. The main important reasons for the shortfall in additional financial resources is a high risk of seasonal production, the lack of profitability of separate types of activity of agricultural enterprises, insufficient domestic investment resources in other sectors, which are currently sent to more attractive areas of management. Activation of financial policy in the agricultural sector of Ukraine requires solution of a number of problems associated primarily with the interest of economic entities in the investment of financial resources. Therefore, an effective source of financial support should be own and attracted financial resources. State financial policy must take this into account and influence through improved tax policy in the agricultural sector. Tax rates should be reduced to differentiate their effectiveness. In addition, as the investment affects the nature of production of agricultural products in different climatic conditions has its corresponding character. This condition should affect the pricing mechanism of investment resources. The basic categories of financing of agricultural producers have been determined. Speaking of state support, special attention should be paid to the expansion of state participation on a commercial basis in production, storage, sale of agricultural products, creation of favorable conditions for realization of food credits both at the state and at the regional level, support for producers of products with interbank, interregional and national importance, attracting investors. Given the regional support for financial activities, it is necessary to pay attention to the competitive way of allocating financial resources for industrial purposes and to support the scientific and technical equipment of the industry, enhancing the potential of interregional food exchange of the region with substantiation of effective food ties and the intensity of inventory and supply flows and consumer regions, creation of a system for monitoring the provision of investment resources to agricultural production, implemented marketing concept development entities, activating the growth and effective use of production capacity and technological level of production.

Keywords: agricultural sector; agrarian production; financing; investment climate; business; agroclimatic risks

Актуальність. Розвиток аграрної сфери України безпосередньо пов'язаний з розширенням можливостей аграрних підприємств. У сучасних умовах господарювання продукція аграрного сектору набуває стратегічного значення, тому накопичений досвід розвитку фінансових відносин в аграрному секторі об'єктивно сформував пріоритетні джерела залучення фінансових ресурсів аграрними підприємствами та напрями їх використання в даній галузі.

Аграрний сектор завжди залишався та залишається однією із найважливіших галузей економіки України, однак недостатність фінансування аграрних підприємств стримує розвиток аграрної сфери. Тому питання залучення фінансових ресурсів і створення дієвої інвестиційної системи в аграрне виробництво залишається пріоритетним завданням економіки держави.

Аналіз останніх наукових досліджень та публікацій. Проблематику залучення та пріоритетного використання фінансових ресурсів досліджували такі вчені, як: В. Андрійчук, В. Власов, С.Власюк, О. Гудзь, В. Гмиря, М. Дем'яненко, М. Кісіль, М. Коденська, Ю. Лузан, П. Саблук, П. Стецюк, А. Чупіс та ін. Високо оцінюючі їх зусилля та внесок в осягнення взаємозв'язків щодо проблем розвитку і функціонування фінансової системи аграрного сектору, можна зауважити, що сучасний контур фінансової політики та аграрного сектору свідчить наявність відчутних прогалин і нерегульованих завдань, які потребують здійснення наукових досліджень щодо уточнення проблеми розвитку фінансової діяльності в аграрній сфері та пошуку дієвих практичних заходів їх розв'язання.

Виклад основних результатів дослідження. В аграрному виробництві особливу роль відіграє державна підтримка, що обумовлено специфікою галузі, а також низьким рівнем фінансово-економічного стану і кредитоспроможністю аграрних товаровиробників.

Фінансово-кредитний потенціал аграрного виробництва – це сукупність форм та інструментів, які дозволяють забезпечити себе необхідними грошовими коштами на умовах фінансування та кредитування, досягати певного рівня стабільності та ліквідності виробництва, забезпечити рентабельну роботу, отримання максимального прибутку [1].

Предмет залучення фінансування як для розвитку бізнесу, так і на потреби операційної оптимізації платіжного балансу не втрачає актуальності в аграрній галузі. Аспекти забезпечення фінансової стабільності господарської діяльності підприємств завжди залишаються важливими, як для корпоративного сектору, так і для малого та

середнього бізнесу. Широкий спектр різноманітних факторів ризику у сільському господарстві формує додаткову вартість зовнішніх фінансових ресурсів для аграріїв. Враховуючи різноманітність агрокліматичних ризиків у сільському господарстві, підприємці та управлінці надають значної уваги питанню залучення фінансових ресурсів.

2019 рік ніс значні виклики найближчої перспективи, зокрема для аграрного бізнесу. Здатність позичальників працювати ефективно із зобов'язаннями перед партнерами не втрачає актуальності.

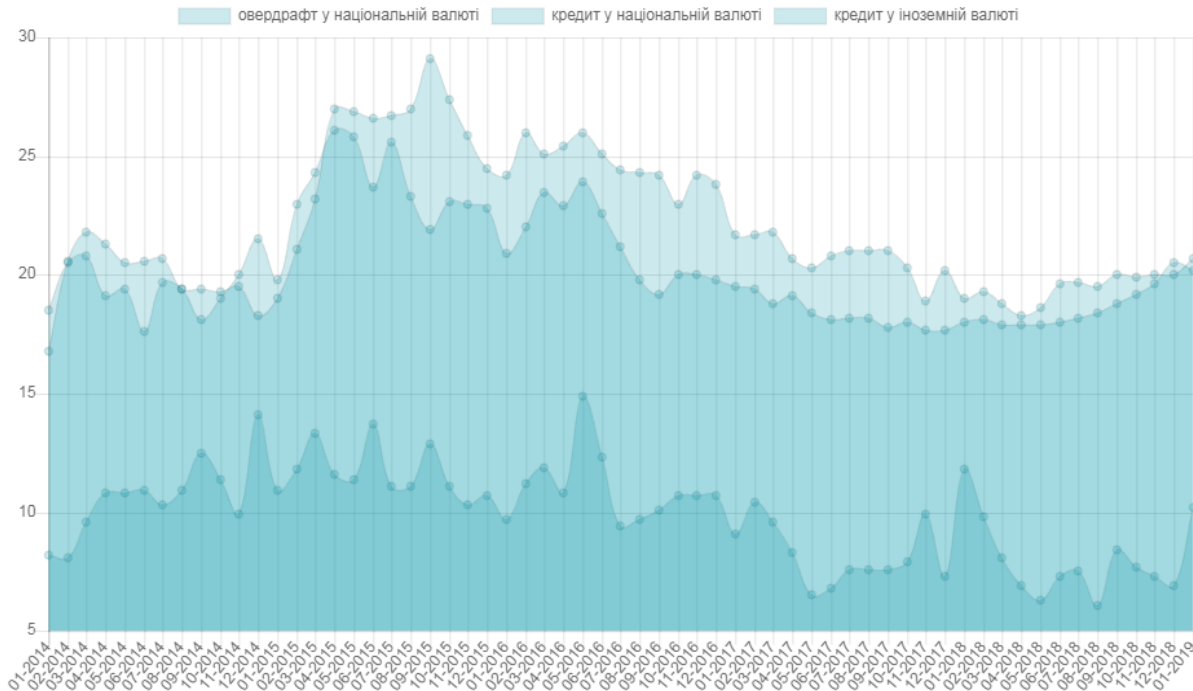
В 2019 році аграрні виробники мали можливість залучити фінансування завдяки наступним інструментам: банківське кредитування, інвестиції, аграрні розписки, товарні кредити, вексельне фінансування.

На ринку банківських кредитів для сільського господарства найбільш поширеними брендами є CREDIT AGRICOLE UKRAINE, UKRSIBBANK, AVAL, PIRAEUS BANK, ALFA BANK, OTP BANK та AGROPROSPERIS BANK.

Загальним трендом у банківському кредитуванні аграрної галузі є фінансування оборотного капіталу, наприклад для закупівлі ЗЗР, насіння, добрив, або паливно-мастильних матеріалів. Банкіри більш відкриті до співпраці з виробниками орієнтованими на виробництво зернових та олійних культур, найбільш поширених в Україні.

У структурі кредитів, наданих нефінансовим корпораціям, за видами економічної діяльності переважає оптова та роздрібна торгівля, що складає 34% від загального обсягу. Сільське, лісове та рибне господарство займає 8% та знаходиться на рівні з харчовою промисловістю. Таким чином, сумарно агропродовольчий сектор займає третє місце серед всіх кредитованих галузей економіки України. [2]

В січні 2019 року ціна кредитування дещо збільшилася, порівнянні до кінця минулого року. Так, у національній валюті складала 20,2%, в іноземній валюті – 10,2%, овердрафту в національній валюті – 20,7%. Така висока ціна кредитування у національній валюті напряму залежить від облікової ставки НБУ, що в свою чергу, є результатом політики інфляційного таргетування центрального банку. Не дивлячись на те, що рівень інфляції знижується, Нацбанку не вдалося в досягти цільового значення, а отже в кінці минулого року не відбулося зниження облікової ставки. (рис.1)

*Рис.1 Ціна кредитного фінансування аграрної галузі, %
Джерело: дані Національного банку України*

Державна підтримка аграрного сектору є невід’ємною складовою системи заходів із забезпечення продовольчої та економічної безпеки країни в сучасному світі, оскільки вказана галузь суттєво залежить від погодно-кліматичних змін, ринкової кон’юнктури і цінової волативності, а також багатьох інших чинників ендogenous та екзогенного характеру впливу.

Особливо важливе і стратегічне значення варто приділяти саме державній підтримці вітчизняного аграрного сектору, який сьогодні забезпечує майже до 40% валютних надходжень від усього експорту товарів та є надійним джерелом підтримання платіжного балансу країни.

З іншого боку, незважаючи на досить значне зростання останніми роками виробництва валової продукції, аграрний сектор ще не повною мірою використовує наявний ресурсний біокліматичний потенціал як через обмеженість фінансових ресурсів за відсутності необхідних обсягів власних обігових коштів, так і внаслідок ускладнення доступу до позичкових та залучених банківських кредитів і їх високої відсоткової ставки.

Більшість аграріїв, як правило, мають реальну потребу не лише в залученні коштів зі сторони для фінансового забезпечення нових інвестиційних проектів, які допоможуть суттєво підвищити конкурентоспроможність сільськогосподарського виробництва, але й державної підтримки сталого розвитку сільських територій, збереження

навколишнього довкілля, адаптації галузі до змін клімату, впровадження нових стандартів якості й екологічної безпечності продукції.

Стан фінансування державної підтримки АПК у 2019 році направлений на виконання наступних її програм.

Із загального фонду державного бюджету Законом України «Про Державний бюджет України на 2019 рік» (зі змінами) Міністерством аграрної політики та продовольства передбачені видатки в обсязі 12341643,0 тис. грн, із них за програмами підтримки розвитку АПК - 5909,0 млн грн, у тому числі:

- 2801030 «Фінансова підтримка заходів в агропромисловому комплексі шляхом здешевлення кредитів» - 127,2 млн грн;
- 2801230 «Фінансова підтримка розвитку фермерських господарств» - 800,0 млн грн;
- 2801350 «Державна підтримка розвитку, закладання молодих садів, виноградників та ягідників і нагляд за ними» - 400,0 млн грн;
- 2801460 «Надання кредитів фермерським господарствам» - 200,0 млн грн;
- 2801540 «Державна підтримка галузі тваринництва» - 3500,0 млн грн;
- 2801580 «Фінансова підтримка сільгосптоваровиробників» - 881,8 млн гривень.

Зі спеціального фонду державного бюджету Законом України «Про Державний бюджет України на 2019 рік» Міністерством аграрної політики та продовольства передбачені видатки спеціального фонду в обсязі 2671,7 млн грн (із власними надходженнями установ і організацій), з них на підтримку розвитку підприємств АПК - 54,3 млн грн (2% від загального обсягу), а саме за бюджетними програмами:

- 2801180 «Фінансова підтримка заходів в агропромисловому комплексі» - 5000,0 тис. грн;
- 2801460 «Надання кредитів фермерським господарствам» - 44500,0 тис. грн;
- 2801490 «Фінансова підтримка заходів в агропромисловому комплексі на умовах фінансового лізингу» - 4773,0 тис. грн.

Необхідно відзначити, що цих коштів явно недостатньо для повноцінної державної підтримки аграрної галузі. Багато це чи мало — можна дізнатися з аналізу даних щодо державної підтримки в різних країнах світу. [3]

Основним показником моніторингу й оцінки стану аграрної політики та державної підтримки за цією методикою є рівень сукупної підтримки сільського господарства (в англійській інтерпретації Total support

estimate — TSE), який складається із підтримки виробників, споживачів і загальних послуг. Цей показник безпосередньо включає загальну суму трансфертів, одержуваних від платників податків і споживачів у результаті проведеної державою політики підтримки сільського господарства.

Співвідношення їх характеризує пріоритетні напрями витрачання коштів державного бюджету у різних країнах, залежно від обраної аграрної політики та стратегії розвитку сільського господарства. Зокрема, у Росії, ЄС, Канаді, Туреччині понад 80% коштів йде на підтримку сільгоспвиробників, від 1 до 5% становлять трансферти споживачам. Решту бюджетних коштів фінансової підтримки витрачаються на розвиток інфраструктури, сільськогосподарську освіту, маркетинг і просування товарів та інші загальні послуги.

Водночас, в США вказані пропорції розподілу цих коштів зовсім інші: передусім близько 51% державної підтримки формують трансферти споживачам, 39% спрямовується на підтримку агровиробників і 10% — на фінансування загальних послуг. Основним пріоритетом аграрної політики США є розширення внутрішнього і зовнішнього ринків збуту сільськогосподарської сировини та продовольства. З метою стимулювання внутрішнього попиту більше половини аграрного бюджету США витрачається на внутрішню продовольчу допомогу. Вона здійснюється у рамках програми із розподілу продовольчих талонів (Supplemental Nutrition Assistance Program — SNAP) та безкоштовних шкільних сніданків (The National School Lunch Program — NSLP). Із державного бюджету фінансується також просвітницька робота з питань здорового раціонального харчування та проведення відповідних наукових досліджень.

На відміну від США у країнах ЄС, Канаді, Туреччині і Росії основним механізмом аграрної політики є безпосередньо надання прямої підтримки сільськогосподарським виробникам. Вона здійснюється за допомогою різноманітних виплат на тонну продукції або голову тварин, субсидування придбання основних і оборотних коштів, підтримки ринкової ціни і є дієвим засобом підйому аграрного сектора. При цьому в Росії, Китаї і Канаді переважає пов'язана цінова, ресурсна, продуктова підтримка, а в ЄС і США — незв'язана.

Серед основних світових виробників аграрної продукції найбільшу державну підтримку в абсолютному вимірі у 2016 р. отримало сільське господарство країн ЄС і США, відповідно, на суму майже 100,9 і 82,1 млрд дол. США.

Вітчизняний аграрний сектор, за оцінками фахівців OECD, в окремі роки мав від'ємне значення показника сукупної підтримки сільського господарства (зокрема, у 2011, 2013 і 2014, а також в 2015 і 2016 рр.), що зумовлено її значним скороченням впродовж останніх років внаслідок погіршення фінансово-економічної ситуації у країні, девальвації національної грошової одиниці та обмежених можливостей державного бюджету.[3]

Враховуючи зарубіжний та вітчизняний досвід можемо виділити три основні концепції формування та розвитку державної кредитної підтримки аграрного виробництва:

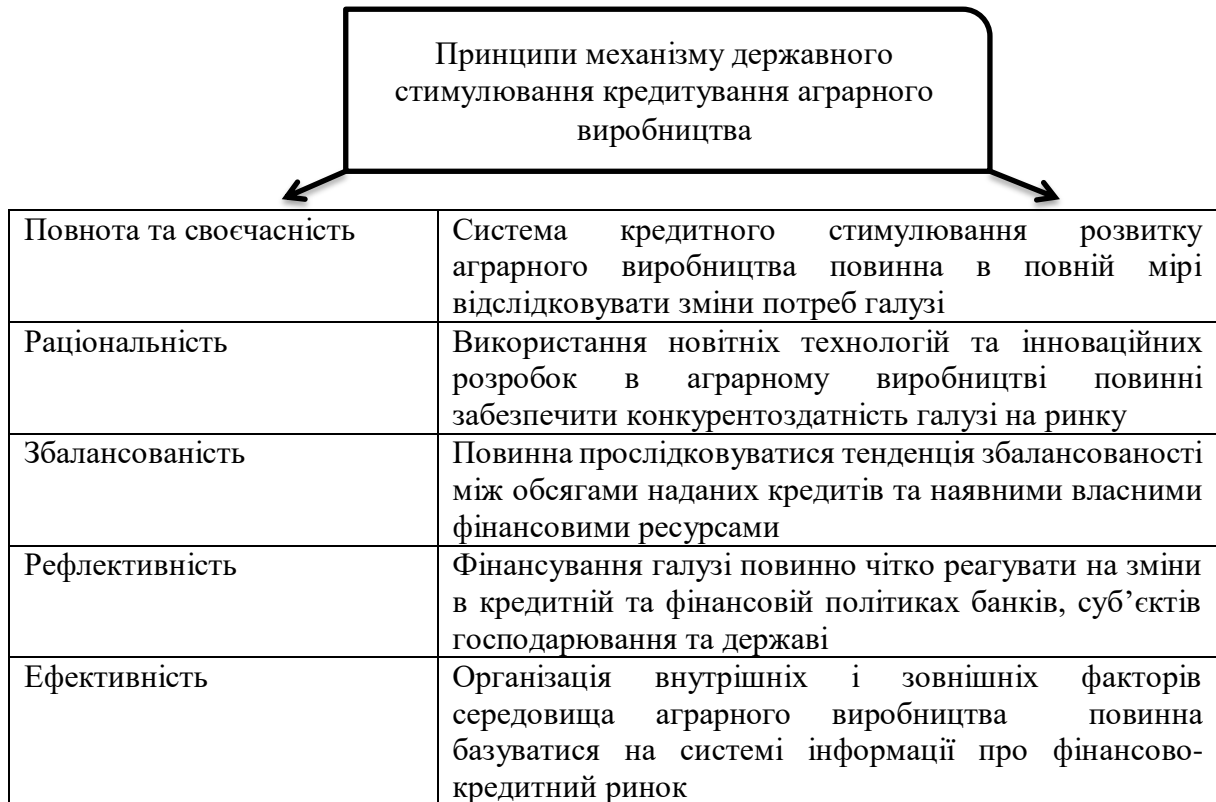
- перша – заснована на заходах прямого державного кредитного регулювання та фінансування галузі;
- друга – поєднує кредитування аграрних виробників через систему банків поряд з бюджетними субсидіями;
- третя – базується на використанні масштабного кредитуванні господарюючих суб'єктів банками та іншими фінансово-кредитними установами при використанні інструментів державної підтримки.

Механізм державного стимулювання кредитування являє собою сукупність економічних, організаційних способів ціле направленої взаємодії суб'єктів господарювання та їх взаємодія на активізацію розвитку за рахунок надання необхідних кредитних ресурсів, заставного майна під час звернення до банків за рахунок коштів державного бюджету.

Формування механізму державного стимулювання кредитування аграрного виробництва на основі системного підходу повинно здійснюватися при умові поєднання його функціональних елементів. (рис.2)

Механізм кредитної підтримки ґрунтується не лише на державному рівні, а й на регіональному. Як і в будь-якій системі, яка забезпечує динамічний розвиток об'єкту, виникає ряд проблем в залежності від специфіки галузі. В практиці розділяють ризики на внутрішні та зовнішні. Внутрішні ризики можна згрупувати як такі, що пов'язані зі збитковістю галузі (відсутність зацікавленості у потенційних інвесторів); досить довгий період оформлення і дорога вартість банківських послуг; проблема наявності висококваліфікованих працівників з оцінки проектів, бізнес-планів та ін.. До зовнішніх ризиків належать: стохастичність ринку аграрної продукції, нескординованість прийняття управлінських рішень між органами виконавчої влади, кредитних організацій та аграрних виробників, невизначений характер підтримки.

Рис. 2 Принципи механізму державного стимулювання кредитування аграрного виробництва

Джерело: розроблено автором

Відсутність високоліквідної застави, недостатні за розмірами кошти резервного капіталу для створення резерву погашення кредиту є одними з численних чинників низької кредитоспроможності, які призводять до зростання кредитних ризиків при кредитуванні аграріїв. Банки, зі свого боку внаслідок високих видатків не мають можливості збільшити допустиму межу кредитування аграріїв.

Аналіз кредитоспроможності позичальника слугує висхідною точкою для прийняття рішення щодо видачі кредиту кожному окремо взятому позичальнику. Ефективне використання позичальником кредитів сприяє збільшенню обсягів виробництва та реалізації продукції, отриманню додаткових прибутків. За таких умов починає діяти фінансовий важіль, який характеризує збільшення прибутковості власного капіталу за рахунок залучення позичкових коштів (тобто, позичальник, ефективно використовуючи запозичення, використовує їх на збільшення власного прибутку). Використання ним лише власних фінансових ресурсів призводить до його фінансової незалежності. По суті, контроль фінансового важеля дає можливість раціонально використовувати боргові зобов'язання з фіксованими виплатами для фінансування тих активів, дохід яких перевищує відсоток виплати за кредитними зобов'язаннями. Ефект фінансового важеля дає можливість

оцінити на скільки відсотків зросте рентабельність власного капіталу позичальника при залученні ним в обіг банківських запозичень. Базовою величиною для визначення розміру участі залучених коштів для фінансування операційної діяльності позичальника є рентабельність. Рівень рентабельності залежить від ефективності виробничої діяльності позичальника, оскільки прибуткова діяльність є однією з передумов дотримання принципів банківського кредитування, зокрема своєчасний повному обсязі повернення кредиту та відсотків за ним. Величина ефекту фінансового важеля, тобто відсотка додаткового прибутку, отриманої внаслідок використання у виробничому процесі кредиту, може зростати як за рахунок збільшення розміру залученого кредиту, так і зменшення плати за нього користування.[4]

Українські банки в практичній діяльності використовують різного роду інформацію з метою оцінки кредитоспроможності позичальника. Для цього використовується не тільки інформація, яка міститься у фінансовій, статистичній, бухгалтерській звітності, а й отримана за результатами проведеного анкетування, кредитних заявок і т.п. Дієвим для мінімізації кредитних ризиків є аналіз із застосуванням методики ділового ризику, який дає можливість використовувати якісні фактори при оцінці ризику позичальника.

Висновки. Аграрне виробництво є найважливішою сферою державного регулювання, яке покликано забезпечити проведення інтервенційної політики з метою збалансування попиту та пропозиції на аграрну продукцію, захисту інтересів аграрних товаровиробників.

Кредитні інститути неохоче виділяють кошти аграрним товаровиробникам, тому що аграрне виробництво розглядається банками як неефективний об'єкт розміщення фінансових коштів. Забезпечення аграрних виробників банківськими послугами знаходиться на досить низькому рівні, у фермерських та інших господарств слабкі можливості використання короткострокових кредитних коштів для пожвавлення і підйому економіки господарства. Проблеми низької рентабельності і високих ризиків аграрного виробництва служать перешкодою для розвитку кредитування з боку кредитних інститутів.

Існуючі інститути державного регулювання кредитно-фінансових відносин в Україні не носять системного характеру. Численні їх елементи законодавчо не оформлені і не можуть служити товаровиробникам чіткими орієнтирами на майбутнє.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Сільське господарство України 2019. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 11 листопада 2019)
2. Український аграрний клуб. URL: http://ucab.ua/ua/doing_agribusiness/umovi_vedennya_agrobiznesu/investitsii_finansuvannya(дата звернення 11 листопада 2019)
3. Державна підтримка АПК. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://agrobusiness.com.ua/agro/ekonomichni-hektar/item/14260-derzhavna-pidtrymka-apk.html> (дата звернення 11 листопада 2019)
4. Данилишин Б. Нова державна підтримка агропромислового комплексу — шлях в нікуди. URL: https://lb.ua/economics/2016/04/07/332278_nova_derzhavna_pidtrimka.html (дата звернення 11 листопада 2019)
5. Чернієнко О.О. Сучасні проблеми державного регулювання ринку цукру. Економіка АПК. 2012. № 2. С. 61—65.
6. Патица Н.І. Іноземні інвестиції в сільському господарстві України: сучасний стан та вплив на його розвиток. Інвестиції: практика та досвід. 2018. № 5. С. 26-31.
7. У 2018 році уповільнилася динаміка капітальних інвестицій в агросектор. AgroPolit.com. 2019. URL: <https://agropolit.com/news/11666-u-2018-rotsi-upovilnilasya-dinamika-kapitalnih-investitsiy-vagrosektor> (дата звернення: 9.11 2019)
8. Черкасова Т.І., Каражова Н.Д. Особливості формування інвестиційного потенціалу агропідприємств України. Причорноморські економічні студії. 2017. Вип. 16. С. 105-109.

REFERENCES:

1. Sil's'ke hospodarstvo Ukrayiny 2019 [Agriculture of Ukraine 2019]. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrayiny. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (accessed November 11, 2019) (in Ukrainian)
2. Ukrayins'kyu ahrarnyy klub [Ukrainian Agrarian Club]. URL: http://ucab.ua/ua/doing_agribusiness/umovi_vedennya_agrobiznesu/investitsii_finansuvannya (accessed November 11, 2019) (in Ukrainian)
3. Derzhavna pidtrymka APK. [State support for agriculture]. URL: <http://agrobusiness.com.ua/agro/ekonomichni-hektar/item/14260-derzhavna-pidtrymka-apk.html> (accessed November 11, 2019) (in Ukrainian)
4. Danylyshyn B. (2019) Nova derzhavna pidtrymka ahropromysloвого kompleksu — shlyakh v nikudy [New state support for the agro-industrial complex is the path to nowhere]. URL: https://lb.ua/economics/2016/04/07/332278_nova_derzhavna_pidtrimka.html (accessed November 11, 2019) (in Ukrainian)
5. Cherniyenko O.O. (2012) Suchasni problemy derzhavnoho rehulyuvannya rynku tsukru [Current problems of state regulation of the sugar market. APK economy]. Ekonomika APK. 2012. vol 2. S. 61- 65. (in Ukrainian)

6. Palyka N. I. (2018) Inozemni investyciji v sil'sjkomu goshpodarstvi Ukrajinu: suchasnyj stan ta vplyv na joho rozvytok [Foreign investments in agriculture of Ukraine: current state and impact on its development]. Investytsiyi: praktyka ta dosvid, vol. 5, pp. 26-31. (in Ukrainian)
7. AgroPolit (2019). U 2018 roci upoviljnylasja dynamika kapitaljnykh investycij v aghrosektor [In 2018, the dynamics of capital investments in the agricultural sector slowed down]. Available at: <https://agropolit.com/news/11666-u-2018-rotsi-upovilnilasya-dynamika-kapitalnih-investitsiy-v-agrosektor> (accessed 9 november 2019). (in Ukrainian)
8. Cherkasova T.I., Karazhova N.D. (2017) Osoblyvosti formuvannja investycijnogho potencialu aghropidpryjemstv Ukrajinu. [Features of formation of investment potential of agricultural enterprises of Ukraine]. Prychornomorsjki ekonomichni studiji. Odesa, vol. 16, pp. 105-109. (in Ukrainian)